INKIJKVERSIE
SCRIPT

P
EN DE ENGELEN

Een toneelspel in tien scènes

door

LUC VAN DEN BRIELE

TONEELFONDS J. JANSSENS B.V.
Tel: 0 33 66 44 00
E-mail: info@toneelfonds.be
Website: www.toneelfonds.be

VOORWAARDEN

Alle amateurverenigingen die het stuk: **P EN DE ENGELEN** gaan opvoeren, dienen in alle programmaboekjes, posters, advertenties, Facebook en eventuele andere publicaties de volledige titel(s) en naam van de oorspronkelijke auteur: **LUC VAN DEN BRIELE** te vermelden.

De naam van de auteur moet verschijnen op een aparte regel, waar geen andere naam wordt genoemd.

Direct daarop volgend de titel van het stuk.

De naam van de auteur mag niet minder groot zijn dan 50% van de letter-grootte van de titel.

U dient tevens te vermelden dat u deze opvoering mag geven met speciale toestemming van Toneelfonds J. Janssens bv.

Wettelijk depot D/2013/0220/062
ISBN- 978- 90-385- 12792

Copyright: 2013 © Toneelfonds J. Janssens bvba/ Luc van den Briele

www.toneelfonds.be
info@toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, verfilming, video opname, internet vertoning (YouTube e.d.) of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TONEELFONDS JANSSENS te Antwerpen.
Tekst- en datamining voor gebruik en training van kunstmatige intelligentie is uitdrukkelijk niet toegestaan. All rights reserved, including those for text- and datamining for AI training and similar technologies.

Het is niet toegestaan de tekst te wijzigen en/of te bewerken zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TONEELFONDS JANSSENS te Antwerpen.

S.A.B.A.M.
Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel
www.sabam.be

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aanvraagformulier dat, degelijk ingevuld, minstens vier weken voor de opvoeringen, naar S.A.B.A.M. moet worden gestuurd.
Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.
Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Auteursrechten betekenen het honorarium (loon!) voor de auteur van wiens werk door u gebruik wordt gemaakt!
Auteursrechten moeten betaald worden voor elke voorstelling, dus ook voor try-outs, generale repetities met publiek voorstellingen in/voor zorginstellingen, scholen e.d.

Aanvraag vergunning tot opvoering en Her-opvoering:

1. Aankoop van minimaal **15** tekstboekjes bij de uitgever.
2. Aanvraag en betaling opvoeringsrechten

Opvoeringen zonder vergunning zijn niet toegestaan en strafbaar op grond van de Auteurswet 1912. Zij worden gerechtelijk vervolgd, Lees de voorwaarden op www.sabam.be.

Algemene voorwaarden zie www.toneelfonds.be.

Het is verboden gebruik te maken van gekregen, geleende, gehuurde of van anderen dan de uitgever gekochte tekstboekjes.

Voor Nederland wende men zich tot:

Stichting Bredero Auteursrechtenbureau
Valeriaanstraat 13
1562 RP Krommenie
www.stichtingbredero.nl

PERSONAGES

(7 dames – 9 heren – Figuratie)

ANDRAS: Próka :

ALENA: zijn dochter :

ILONKA: zijn eerste vrouw (in de taferelen 5, 6, 7, 8, 9 en 10 ook als kwelgeest) :

EDINA: zijn tweede vrouw (in de taferelen 5, 7, 8, 9 en 10 ook als kwelgeest) :

ANDOR: zijn oudste zoon (in de taferelen 5, 7, 9 en 10 ook als kwelgeest) :

ZOLTAN: zijn zoon (in de taferelen 5, 7, 9 en 10 ook als kwelgeest) :

JULKA: een stiefdochter (in de taferelen 5, 7, 9 en 10 ook als kwelgeest) :

ILA: een stiefdochter (in de taferelen 5, 7, 9 en 10 ook als kwelgeest) :

EVI: een stiefdochter

TIBOR: zijn jongste zoon

TONI NAGEL: hoofdinspecteur :

JORIS HOETMAN: inspecteur :

THEO PAVA: voorzitter assisenhof :

PATRICK WAELSCHAERT: openbaar aanklager :

MACHTELD CLEYNJANS: verdedigster van Alena Próka :

HEIN VAN KOECKENBERG: verdediger van András Próka :

DRIE POLITIEAGENTEN

EEN CIPIER

EEN STEM

DECOR

De scènes 1 tot en met 5 zijn gesitueerd in twee sober bemeubelde kamers van de woning van András Próka: de woonkamer en de slaapkamer van zijn dochter Alena. Door het in- en uitschakelen van de verlichting begint en eindigt de actie in de ene of de andere kamer. Tussen beide kamers is er een achtergrond, waar in scène 5 een groot ijzeren vat staat en waar (in de scènes 5 tot en met 10) een of meer volledig in het wit geklede kwelgeesten opduiken.

In de woonkamer staat een lange tafel en zes stoelen. Ergens tegen de wand staat een gesloten huiskamerkast. Op de tafel liggen een dikke huisbijbel en enkele andere boeken en een ongeveer 50 centimeter lange bamboestok. In de kast staan een paar metalen dozen en liggen een ijzeren staaf en een pistool. In de slaapkamer van Alena staat een eenpersoonsbed, een kleine tafel, een stoel en een kleine kleerkast.

De scènes 6 tot en met 8 zijn gesitueerd in de werkkamer van een politiebureau. Er is een werktafel (waarop dossiers liggen) en aan beide zijden van de werktafel staat een stoel.

De werkkamer uit de drie vorige scènes wordt in scène 9 getransformeerd tot een assisenrechtbank. De voorzitter van de rechtbank en de openbaar aanklager zitten tegenover een beschuldigdenbank met plaats voor vijf personen. Vlak voor de beschuldigdenbank is er een desk met plaats voor twee advocaten. Ten behoeve van zowel de openbaar aanklager als de advocaten kan er een lessenaar staan, waarop ze hun nota’s en pleidooiteksten kunnen leggen.

In scène 10 wordt teruggekeerd naar de tweeledige indeling uit de scènes 1 tot en met 5. Scène 10 is gesitueerd in de cellen van de gevangenissen, waar András en Alena Próka verblijven. In beide cellen staan alleen een eenpersoonsbed, een smalle kleerkast, een kleine tafel en twee stoelen. Op het tafeltje van András Próka ligt zijn dikke huisbijbel. Ergens in de cel van Alena staat een grote kartonnen doos.

DE ACHTERGRONDEN VAN DE INTRIGE

Dit toneelspel is gebaseerd op gegevens uit het assisenproces tegen de 75-jarige András Pandy en zijn 44-jarige dochter Agnes, dat van 18 februari tot 6 maart 2002 in het Brusselse justitiepaleis heeft plaatsgehad. Ze werden er o.a. van beschuldigd tussen 1985 en 1989 zes van hun huisgenoten te hebben vermoord en ze werden veroordeeld tot respectievelijk levenslange en 21 jaar opsluiting. András Pandy werd ook beschuldigd van incestueuze betrekkingen met zijn dochter Agnes en met twee stiefdochters. Hij ontkende (en ontkent nog steeds) de beschuldigingen. In zijn pleidooi noemt de openbaar aanklager hem een man met twee gezichten en een zich God wanende machtswellusteling, die het recht opeiste te vernietigen wat in zijn weg liep. Zijn verdediger vroeg de vrijspraak op grond van twijfel en gebrek aan materiële bewijzen. Zijn dochter Agnes onthulde de incest en de moorden. De openbaar aanklager noemde haar een beetje slachtoffer, maar toch ook even schuldig als haar vader. Haar verdedigster vroeg de vrijspraak omdat ze haar misdaden pleegde onder de onweerstaanbare dwang van haar vader.

In dit toneelspel hebben daders, slachtoffers en bij het onderzoek en proces betrokken personen andere namen gekregen. De tijdens het proces onthulde feiten en mijn in de assisenzaal van het Brusselse justitiepaleis opgedane indrukken zijn op fictieve personages overgeplant.

De scènes 1 tot en met 5 schetsen de persoonlijkheid van de vaderfiguur en illustreren enkele hoogtepunten uit de voorgeschiedenis (met de incest, een moordpoging en de zes moorden) van het proces. De scènes 6 tot en met 8 resumeren het jarenlange onderzoek met het totale gebrek aan medewerking van de hoofddader en schetsen zijn schijnbaar altijd beleefde, maar vaak ook sarcastische benadering van de met het onderzoek belaste inspecteurs.

In scène 9 wordt het proces gereduceerd tot de pleidooien van de openbaar aanklager en de verdedigers van de twee beschuldigden. De heel bijzondere persoonlijkheid van de vaderfiguur (met ook zijn soms barokke en door Bijbeltaal beïnvloede taalgebruik) speelt ook hier een rol.

In de laatste scène zien we zijn dochter (in een woordenloze rol) terwijl ze (na 12 jaar gevangenis) in haar cel zit te wachten op haar nakende vrijlating. Haar vader (die zonder kans op vrijlating al even lang gevangen zit) speelt ook hier de hoofdrol. Aan zijn hem bezoekende jongste zoon zegt hij zich in de gevangenis niet ongelukkig te voelen. Zijn kwelgeesten (de zes vermoorde slachtoffers), die na lang zoeken hun taal hebben teruggevonden, beweren dat hij – zoals hij al zijn hele leven deed – ook nu doet alsof. Hij probeert die kwelgeesten te verjagen, maar ze blijven hem sarren. Elke dag zit hij te wachten op de komst van een hem behulpzame en troostende engel. Die engelen hebben hem al zijn hele leven begeleid en ingefluisterd wat hij te doen had. Zullen ze zijn nu haast smekende stem blijven horen?

EERSTE DEEL

Scène 1 : een bijbelse opvoeding

(András Próka zit in de woonkamer aan een lange tafel, waarop een openliggende dikke huisbijbel en enkele andere boeken liggen. Naast de bijbel ligt een bamboestok. Alena en Andor zitten met gevouwen handen tegenover hem en wachten op een vraag over het zoveelste Bijbelverhaal. Ilonka zit meer op de achtergrond op een stoel; ze staart uitdrukkingsloos voor zich uit en reageert niet op wat ze hoort en ziet. András Próka bekijkt de kinderen met een scherpe blik.)

ANDRAS: En als besluit van onze Bijbellezing: een korte samenvatting. Aan wie vraag ik het? *(hij neemt de bamboestok in zijn handen, speelt er wat mee)* Aan Andor.

ANDOR: *(een beetje onzeker naar een heldere formulering zoekend)* Er is verteld over. De koeien. Van de. Farao.

ANDRAS: Waarom deze aarzeling? Heeft de duivel zijn duimen in je oren gestoken, terwijl ik uit de Bijbel aan het voorlezen was?

ALENA: De farao droomde.

ANDOR: Ja. Hij droomde dat de koeien uit de Nijl kwamen.

ANDRAS: Hoeveel koeien kwamen uit de Nijl?

ANDOR: Twee keer zeven.

ANDRAS: Zo staat het niet in de Bijbel.

ALENA: Eerst zeven vette koeien.

ANDRAS: *(terwijl hij Alena met de bamboestok op de vingers tikt)* Ik heb het aan Andor gevraagd.

ANDOR: Eerst zeven vette en dan zeven magere koeien.

ANDRAS: En dan?

ANDOR: De zeven magere koeien aten de zeven vette koeien op. En de farao begreep het niet. Hij ontbood de droomuitlegger Jozef en die zei dat elke koe een jaar betekende. De zeven vette koeien waren zeven jaren met overvloedige oogsten en die zouden gevolgd worden door de zeven jaren met schrale oogsten van de magere koeien.

ALENA: Er waren ook zeven volle en zeven dunne aren, als symbool van overvloed en hongersnood.

ANDRAS: *(terwijl hij Alena met de bamboestok op de vingers tikt)* Zeg dat in Bijbeltaal.

ALENA: Zie, de komende zeven jaren zal er in heel het land Egypte een grote overvloed zijn. Maar daarna zullen er zeven jaren van hongersnood aanbreken; dan zal al die overvloed in het land Egypte vergeten zijn, en de honger zal het land beheersen.

ANDRAS: Boek?

ALENA: Het eerste boek van Mozes. Genesis, hoofdstuk 41, verzen 29 en 30.

ANDRAS: En wat heeft Andor daaruit geleerd?

ANDOR: Dat ook wij spaarzaam en vooruitziend moeten zijn. Dat wij God moeten danken voor al het goede dat Hij ons geeft. De gevulde tafels van onze goede jaren kunnen gevolgd worden door de ledige tafels van de armoede.

ANDRAS: Ook hier bij ons, in de zondige stad die men Brussel heeft genoemd. En die doet denken aan wat de profeet Jesaja heeft geschreven over de benauwdheid die onze kelen kan dichtknijpen. *(met de stok naar Alena wijzend)* Wat zegt Jesaja?

ALENA: Dat de Heer een vesting en een burcht is, een toevlucht op de dag van benauwdheid.

ANDRAS: *(met de stok naar Andor wijzend)* En wat zegt Lukas?

ANDOR: Dat er tekenen zullen zijn in zon en maan en sterren. En op aarde zullen er benauwdheid en radeloosheid zijn vanwege het bulderen van zee en golven.

ANDRAS: Lukas hoeveel?

ALENA: Hoofdstuk 21, vers 25.

ANDRAS: Maar wij, wij, wij zullen aan benauwdheid niet ten onder gaan. Op ons bange hoofd legt God een hand vol Troost. *(de handen even naar Alena en Andor uitstrekkend)* Komt naar Mij toe, allen die vermoeid en belast bent en ik zal u rust geven. Deze woorden heeft God in de mond van de evangelist Mattheüs gelegd. In dagen van nood, van twijfel, van benauwdheid moet dat met vurige letters in ons geheugen staan gebrand. En laat ons nu bidden.

(András Próka kijkt afwachtend naar Ilonka, maar die reageert niet – dan sluit hij de ogen en opent de armen. Alena en Andor sluiten de ogen en buigen hun hoofden. András Próka opent af en toe een oog om te zien of de kinderen nog steeds in biddende houding zitten.)

Heer, wij danken U voor de spijs en de drank die U ons vandaag weer gaf. Wij danken U voor de wijsheid die wij ook vandaag weer in het Boek der Boeken mochten ontdekken. Wij danken U voor de beschermende hand die U steeds en steeds opnieuw op onze hoofden legt en voor de kracht die U ons geeft om te weerstaan aan de lokroep van de duivel. Wij danken en loven U omdat U ons verlost van al wat ons benauwt en ons bevrijdt van de droefheden die onze vreugden soms verduistert. Amen.

ALENA + ANDOR: Amen.

ANDRAS: Tijd om naar bed te gaan.

(Andor valt zijn moeder flikflooiend rond de hals, maar gaat dan vlug af. Ook Alena gaat af, maar even later komt ze in haar slaapkamer op. Ze luistert naar de stemmen in de woonkamer. András Próka zit nog steeds in de woonkamer aan de tafel. Hij bladert in de huisbijbel. Na een poos kijkt hij uit zijn Bijbel op. Hij neemt de bamboestok en klopt er hard mee op de tafel.)

Ik duld niet dat je tijdens de Bijbellezing afwezig blijft. *(met de vuist hard op de tafel slaand)* Je plaats is hier, naast de kinderen. Luisterend naar het Woord van God en met overgave meebiddend en de Heer dankend voor al het goede dat hij ons geeft.

ILONKA: Ik heb genoeg van je hanige maniertjes. Van je schijnheiligheid. Je maakt meer misbruik dan gebruik van de Bijbel.

ANDRAS: *(Ilona met opgetrokken wenkbrauwen bekijkend)* Wat bedoel je? Het lijkt alsof ik de stem van Satan uit jouw mond hoor komen. De stem van de slang.

ILONKA: Herinner me maar niet aan het verhaal van Adam en Eva. Ik heb jouw versie daarvan al te veel gehoord.

ANDRAS: *(fel)* Zwijg. En doe wat de apostel Paulus heeft gezegd. Ik sta niet toe dat een vrouw de man overheerst, heeft hij geschreven in zijn eerste brief aan Timotheüs, hoofdstuk 2, verzen 11 tot 14. Ik wil dat de vrouw zich stilhoudt, heeft hij daar ook geschreven. Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva. Uit een rib van Adam. En niet Adam heeft gezondigd, maar de vrouw heeft de wetten van God overtreden.

ILONKA: Deze Paulus kan voor mij de pot op.

ANDRAS: Dit is een afwijzen van de Bijbel, van het Woord van God, van God zelf. Ben jij wel de vrouw die ik in Hongarije als een engel in het kerkkoor hoorde zingen? En die zich aan mij vastklampte en zei: ja, ja, ik heb er altijd van gedroomd om met een dominee te trouwen?

ILONKA: Ja. Ik wou met een dominee trouwen. Met een echte dominee. Niet met de charlatan, die jij nu bent. En die je altijd al was. Die je ook al was toen je mij voor het eerst bekeek en mij met schijnschone woorden benaderde.

(András Próka staat gepikeerd recht. Hij gaat naar Ilonka, trekt haar bij de haren van haar stoel en grijpt haar bij de keel. Ilonka slaat en schopt naar András Próka, maar hij sleurt haar naar de tafel en duwt haar met het gezicht op het tafelblad.)

ANDRAS: *(met zijn knieën tegen haar achterwerk stotend)* Wie de Heer verlaat, zal omkomen, heeft de profeet Jesaja gezegd en met hem zeg ik dat je zal worden als een eik waarvan de bladeren verwelken en als een tuin die snakt naar water, maar geen water krijgt. *(haar hoofd omhoogtrekkend)* En wat is jouw antwoord daarop?

ILONKA: Je spreekt de kromtaal van een oud Bijbelboek.

ANDRAS: Dat zal je zwaar worden aangerekend. Een vrouw moet het gezag van haar man erkennen. Dat zal je vader ook wel in de Bijbel gelezen hebben. *(na een poos)* En op deze waarheid heeft jouw moeder geen godslasterend antwoord gegeven.

ILONKA: Zwijg over mijn moeder. Ze dacht dat ik met jou naar een paradijs verhuisde. Maar het werd een hel.

ANDRAS: Je kakelt als een oerdomme kip.

ILONKA: *(als András Próka naar de bamboestok grijpt, slaagt ze erin om hem van zich af te duwen; ze gaat achteruit lopend van hem weg)* Voor een ernstig gesprek heb je nog nooit opengestaan. Het heeft dus geen nut om te praten over wat hier al lang aan het scheef groeien is.

ANDRAS: *(met een dreigende bamboestok in de hand)* Stop je dom gekakel.

ILONKA: Je raakt me niet meer aan. *(luid schreeuwend)* Ik heb er genoeg van. Morgen ga ik hier weg. En ik vraag een scheiding van tafel en bed. *(kalmer)* Om te beginnen.

(Ilonka neemt een stoel en zet zich op de achtergrond neer. András Próka legt de bamboestok op de tafel, blijft een poos met op elkaar geklemde tanden staan. Hij mompelt onverstaanbare woorden, kamt zijn wat verwarde haren met de vingers en gaat dan naar de kamer van Alena. Alena staat naast haar bed als haar vader haar kamer binnenkomt. Ze bekijkt hem met een schichtige blik.)

ANDRAS: Je piekert over iets.

ALENA: Ik heb luide stemmen gehoord. Is er ruzie met moeder?

ANDRAS: Heeft geen belang. En niet denken aan wat voorbij is. Denken aan wat komen gaat, aan de dag van morgen.

ALENA: *(de schouders ophalend)* Morgen is er weer school. Ik moet er een voordracht geven.

ANDRAS: Thema?

ALENA: Ik heb veel thema's. Maar niet één springt er uit. Niet één dringt zich op.

ANDRAS: Spreek over het grote wonder van de schepping, van de scheiding van land en water, van licht en duisternis. En over de vijfde dag van deze schepping.

ALENA: De dag dat God de mens schiep en hem Adam noemde.

ANDRAS: *(Alena naderend)* De dag dat God zijn adem …

ANDRAS + ALENA: In de neusgaten van Adam blies.

ANDRAS: Juist. En daarna werd Eva gekneed uit een rib van de in slaap gewiegde Adam. Spreek over haar in de Bijbel toebedeelde rol: zij was door God bestemd om Adam tot hulp te zijn. *(Alena wat oppervlakkig betastend)* Adam en Eva waren naakt, maar omdat ze ook zuiver waren, was elk gevoel van schaamte hen vreemd. Is te lezen in het eerste boek van Mozes, in Genesis.

ALENA: Hoofdstuk 2, vers 25.

ANDRAS: Je Bijbelkennis groeit. Goed zo. *(na een poos – haar weer betastend)* Voel jij schaamte? Ben je onzuiver?

(Alena voelt zich onzeker, maar schudt toch het hoofd.)

Als je schaamte voelt, ben je van God vervreemd. En wie van God vervreemdt is op weg naar de duivel en is verdoemd tot eeuwig ronddwalen in een wind van hellevuur. *(met zijn vingers door haar haren woelend)* Je wordt groot, Alena. Je staat op de drempel van een nieuw leven. *(haar hals en rug en billen betastend, haar dan tegen zijn buik trekkend)* Van meisje ben je bezig een vrouw te worden. En dat brengt onrust in het lichaam. *(haar hoofd tegen zijn borst trekkend en dan haar hals strelend)* Laat deze borst het nu zo nodige rustpunt zijn. En laat ons de Heer prijzen en Hem met een Halleluja danken. *(haar bij de kin nemend en zijn adem in haar gezicht blazend)* Open je ogen en zeg me na: Halleluja! Prijs de Heer.

ALENA: Halleluja! Prijs de Heer.

ANDRAS: En bevestig: ik ben de waarheid en de rots van jouw vertrouwen.

ALENA: Gij zijt de waarheid en de rots van mijn vertrouwen.

ANDRAS: Gij zijt het schaap dat opkijkt naar de Herder.

ALENA: Ik ben het schaap dat opkijkt naar de Herder.

ANDRAS: Dat zoekt en hunkert naar handen vol Troost.

ALENA: Dat zoekt en hunkert naar handen vol Troost.

ANDRAS: Ik ben jouw Herder en jouw Toeverlaat.

ALENA: Gij zijt mijn Herder en mijn Toeverlaat.

ANDRAS: Amen.

ALENA: *(terwijl András Próka haar weer tegen zijn buik trekt)* Amen.

ANDRAS: *(met de wijsvinger op haar neus tikkend)* En niemand, niemand, niemand mag weten wat nu is gezegd en wat morgen komen zal. Dit is ons geheimpje. Ons, ons, ons geheimpje.

ALENA: *(schuchter opkijkend, in verwarring vruchteloos zoekend naar de betekenis van wat er gebeurt, meer knikkend en fluisterend dan duidelijk hoorbaar zeggend)* Ja.

ANDRAS: *(met zijn vingers door haar lange haren woelend)* Je hebt Bijbels mooie haren.

(András Próka trekt Alena op het bed en gaat af en toe wat knorrend op haar liggen. Hij zoent haar ogen, haar wangen, haar voorhoofd, haar nek. Duisternis sluipt de kamer in. Alena kreunt een beetje. Na een poos verlaat András Próka de kamer. Er is net voldoende licht om te zien dat Alena ontredderd achter blijft. Ze zet zich recht, staart een lange poos en in diepe stilte naar een steeds hoger rond haar groeiende muur, omvat dan haar hoofd met beide handen, krimpt in

elkaar en verbergt zich onder een deken. Samen met de vreemde stilte sluipt ook een steeds diepere duisternis naar binnen. In de woonkamer kijkt Ilonka naar de van Alena terugkerende András Próka. Hij gunt haar geen blik. Ze zeggen niets. Vermoedt Ilonka wat er tussen Alena en haar vader is gebeurd? András Próka verlaat de kamer. Ilonka blijft een lange poos schijnbaar onbewogen op haar stoel zitten. In haar verbeelding ziet ze András Próka als een monsterachtig groot insect op Alena kruipen. Het wordt donker.)

Scène 2 : een nieuwe hoed

(Alena en Andor zitten in de woonkamer aan de tafel, waarop de grote huisbijbel en de bamboestok liggen; Alena kijkt het huiswerk van haar broer na. Hun jongere broer Zoltán is op bezoek; hij zit nog even tegenover hen aan tafel, maar grijpt dan naar zijn jas en maakt zich klaar om weg te gaan.)

ALENA: *(met wat gespeelde verbazing)* Gaat broer al weg?

ANDOR: Vader kan elk moment thuiskomen. Hij vindt het niet leuk dat Zoltán hier zo maar binnenkomt als hij er niet is.

ALENA: Je overdrijft.

ZOLTAN: Ik moet sowieso naar huis. Heb daar nog een en ander te doen. *(tot Andor)* Ik wou dat ik al zo ver was als jij, dat ik ook in mijn laatste schooljaar zat.

ANDOR: Volgend jaar ga ik werken. En ik blijf hier niet wonen.

ALENA: Je laat me hier alleen?

ANDOR: *(naar Zoltán kijkend en de vraag van Alena negerend)* Zou ik bij moeder kunnen wonen?

ZOLTAN: Misschien.

ANDOR: Of ergens in haar buurt?

ALENA: Waarom wil je weg?

ANDOR: Ik heb meer ademruimte nodig. Meer ruimte om mijn vleugels uit te slaan.

ZOLTAN: Ik wil later wielrenner worden.

ALENA: Zeg dat maar niet aan vader.

ANDOR: En waarom niet?

ALENA: Wielrennen. Dat zal wel niet stroken met zijn principes.

ANDOR: Ja, ik weet dat de profeten van het Oude Testament nog geen fietsen hadden. Ze hadden ook geen auto en geen broodrooster. En die heeft hij wel gekocht.

ZOLTAN: Moeder vindt dat wielrennen goed.

ALENA: Bijkomende reden waarom vader het zal afkeuren.

ANDOR: En tegenwerken.

(Men hoort een dichtslaande deur. En stemmen.)

ALENA: Hij is er. Wie brengt hij mee?

(Zoltán zet zich naast Andor; hij lijkt zich achter Alena en Andor te willen verschuilen. Na een poos komt András Próka binnen. Hij is gekleed in een wat vale regenjas, grijs hemd, bruine broek en bruine bottines en hij draagt een bruine vilthoed. De kinderen bekijken hun vader met verbazing. Naast de deuropening staan Edina, Evi, Julka en Ila, elk met een koffer, die ze wat onwennig naast zich neerzetten. Ze zijn netjes, maar zeer eenvoudig gekleed en zien er wat moe uit. Ze worden door Alena, Andor en Zoltán met nog meer verbazing bekeken.)

(met een aarzelende stem) Een hoed op vaders hoofd? Wat mooi.

ANDOR: *(uitdrukkingsloos)* Ja. Wat mooi.

ANDRAS: Een nieuwe hoed wijst naar een nieuw begin.

ALENA: Ik heb je nooit eerder met een hoed gezien.

ANDRAS: In mijn jonge jaren heb ik er al eens een gedragen. Toen was je nog niet geboren. Tijdens de vlucht uit Hongarije is hij verloren geraakt. *(naar Zoltán kijkend)* Wat doe jij hier?

ZOLTAN: Ik kwam Alena iets over mijn huiswerk vragen. Ik was net klaar om weer weg te gaan.

ANDRAS: En je komt niet als spion van je moeder?

ZOLTAN: *(wat onthutst door de vraag)* Neen.

ANDRAS: Maar je zal het niet kunnen laten om haar straks over het nieuwe begin te vertellen.

ANDOR: Mag het niet?

ANDRAS: Jullie moeder hoeft dat nog niet te weten. Ze heeft ons gezin in de steek gelaten. Eerst onze tafel en ons bed verlaten. *(naar Zoltán wijzend)* En hem meegenomen. Hem meegesleurd en zonder vaderlijke bescherming overgeleverd aan de slechte invloeden van het zondige Brussel.

ZOLTAN: Ik weersta de zonde.

ALENA: *(ook nu met een wat aarzelende stem)* Zoltán is ons niet ontrouw. Daarom bezoekt hij ons af en toe.

ANDRAS: Zijn drang naar vaderlijke aanwezigheid is een geschenk van de Heer. Het is onze plicht hem zoveel mogelijk te onttrekken aan de slechte invloed van zijn moeder.

ALENA: *(gelaten)* Die ook onze moeder is.

ANDOR: *(terwijl hij Edina en haar drie dochters met meer aandacht bekijkt)* Er komt dus een nieuw begin.

ANDRAS: Ja. *(tot de nog steeds bij de deuropening staande Edina en haar drie dochters)* Kom binnen, kom binnen. *(hij neemt Edina bij de arm en leidt haar en haar kinderen tot bij de tafel – dan tot Alena en Andor)* Ze komen uit Boedapest. En de trein had weer eens meer dan een beetje vertraging. *(na een poos, terwijl hij zijn kinderen met een wat plagende grijnslach bekijkt)* Ik zie dat jullie neuzen krullen van nieuwsgierigheid. Open daarom de oren en luister naar een vreugdevolle boodschap. Wie heb ik in het Brusselse station verwelkomd? *(op een schouder van Edina kloppend)* Een nieuwe moeder.

(Alena en Andor bekijken elkaar. Ze vragen zich af welke goede of slechte rol deze nieuwe moeder in hun leven zal spelen. Zoltán heeft de ogen gesloten; hij ziet alleen zijn eigen en nu misschien al ongeduldig op hem wachtende moeder.)

Een nieuwe moeder en een nieuw begin. Voor mij. En voor jullie. Ze komt uit een diep christelijke familie. Haar vader is dominee. Mijn door God gezegende ambten van prediker en godsdienstleraar hebben haar aangespoord om ja te antwoorden op mijn vraag om naar hier te komen en met mij te trouwen.

ALENA: En wij wisten van niets.

ANDRAS: Je weet het nu. *(hij slaat zijn armen rond Edina en haar drie dochters en stelt hen aan zijn eigen kinderen voor)* De nieuwe moeder heet Edina. En zoals jullie zien: de Heer heeft mij een vruchtbare bruid gegeven. Onze familie wordt met haar drie lieve dochters uitgebreid. *(bij het noemen van hun namen streelt hij hun hoofden)* Dit zijn Evi, mooie naam, en haar twee jongere en ook met mooie namen gezegende zusjes Julka en Ila. En dit, lieve kinderen, dit zijn jullie nieuwe zus, Alena, en jullie broer, Andor. En dan is er nog de kleinste broer, Zoltán. Maar die is alleen maar op bezoek. *(tot Alena)* Wel?

ALENA: We zijn verrast.

ANDRAS: Vanaf nu zijn we hier met zeven. Ik heb ze een basiswoordenschat Nederlands geleerd, maar die is nog heel beperkt. Moeder Edina kent nog maar een tiental woorden, maar Evi kent er al vijftig of zestig. *(de kin van Evi strelend)* Zeg eens wat.

EVI: *(met een vreemd accent)* Goede avond allemaal.

JULKA: *(ook met een vreemd accent)* Blij hier in Brussel te zijn.

ILA: *(met een vreemd accent en wat schuchter)* Goede avond.

ANDRAS: *(vooral tot Alena)* Ze zijn leergierig en ze zijn er met mij van overtuigd dat jullie hen ook op dat gebied zullen helpen.

ALENA: Dat zullen we zeker.

ANDRAS: Ik verwacht dat de aanwezigheid van onze nieuwe moeder een genezende pleister zal zijn op de door jarenlange eenzaamheid mij kwellende wonde. En dat ze zal bijdragen aan het bestendigen van onze christelijke levenswandel. Wat heeft de apostel Paulus daarover geschreven aan Titus? Alena, lees het eens voor. *(tot Edina)* Zoals ik je al eerder zei: voorlezen uit de Bijbel speelt in ons gezin een belangrijke en opvoedkundige rol.

ALENA: Hoofdstuk?

ANDRAS: Hoofdstuk 2, de verzen 2 tot 5.

ALENA: *(bladert in de huisbijbel, leest dan voor – bij bijna elke vermelde hoedanigheid, vooral van de vrouwen, knikt András Próka instemmend)* De oudere mannen moeten beheerst zijn, eerbaar, bezonnen, gezond in het geloof, in de liefde, in de volharding. Evenzo moeten de oudere vrouwen in hun gedrag zijn zoals het heiligen past: geen kwaadspreeksters, niet verslaafd aan veel wijn, maar leraressen van het goede, opdat zij de jongere vrouwen leren verstandig te zijn, hun man lief te hebben, hun kinderen lief te hebben, bezonnen te zijn en kuis, te zorgen voor hun huishouden, goed te zijn, hun eigen mannen onderdanig te zijn, opdat het Woord van God niet gelasterd wordt.

ZOLTAN: *(meer tot zichzelf dan tot de anderen)* Onze moeder houdt niet van Paulus.

ANDRAS: *(met de bamboestok op de tafel slaand, de stok daarna dreigend boven het hoofd van Zoltán zwaaiend)* Zeg dat niet. Deze ontrouwe moeder heeft het Woord van God veelvuldig verloochend.

(Edina en haar kinderen kijken een beetje geschrokken naar de bamboestok van András Próka.)

ANDOR: Onze moeder is toch niet verslaafd aan wijn?

ZOLTAN: *(met benepen stem)* Ze drinkt alleen water en limonade.

ANDRAS: *(Andor en Zoltán met de stok bedreigend)* Zwijg. En doe nu wat je bij de thuiskomst van de vader altijd moet doen.

(Alena springt recht en helpt haar vader uit zijn jas – András Próka zet zich aan tafel neer en Andor trekt de bottines uit. Alena brengt zijn pantoffels en steekt er zijn voeten in. András Próka neemt zijn hoed af, zet hem op zijn linkerhand en bekijkt hem met goedkeurende ogen. Edina en haar kinderen staan er een beetje bedremmeld bij.)

ALENA: We hebben geen hoedenkapstok.

ANDRAS: Ik wil geen kapstok. Ik maak een hoedenplank. God heeft van mij een leraar en predikant gemaakt, maar ook een eenvoudige timmerman, die met graagte op zoek gaat naar oude planken en spijkers om boekenrekken en allerlei kasten te maken tot nut van ons door de Heer gezegende gezin. En ook aan een hoedenplank zal ik met overtuiging en met een door liefde gevoede blijdschap werken. En jullie zullen er met evenveel graagte aan meewerken. *(tot Alena)* Jij gaat morgen in onze kelders op zoek naar de nodige planken en spijkers. En twee muurklemmen. En een middelzware hamer met vierkante kop. Ik maak de hoedenplank en jullie zullen ze schilderen.

ALENA: In welke kleur?

ANDRAS: Donkergroen.

ANDOR: Hebben we niet. Naar de Brico gaan?

ALENA: Met drie of vier overschotjes verf kunnen we iets maken dat op donkergroen zal lijken.

ANDRAS: Juist. En voorlopig blijft deze hoed op de tafel liggen. Als symbool van het nieuwe begin. En nu als de bliksem naar de keuken. Moeder Edina en de nieuwe zussen hebben honger. En wij ook. Brood en kaas op tafel. En appelstroop. En thee. Volle pot.

ZOLTAN: Ik ga naar huis.

ANDRAS: Doe dat. En vertel geen onzin aan je moeder.

ZOLTAN: Nee.

ANDRAS: Nee, wie?

ZOLTAN: Nee, vader.

(Zoltán verlaat haastig – en zonder van iemand afscheid te nemen – de kamer. Alena en Andor gaan halsoverkop af. Alena loopt Edina en haar kinderen uiterlijk onbewogen voorbij; Andor raakt vluchtig een arm van Evi aan; ze geeft hem een dankbare glimlach terug. Alleen Edina ziet dit. András Próka zit nog een poos naar zijn hoed te staren, maar dan maakt hij een uitnodigend gebaar naar Edina en haar kinderen.)

ANDRAS: Kom en zit aan deze tafel neer. Edina: hier naast mij en de nieuwe kinderen tegenover mij. *(terwijl de kinderen zich neerzetten, neemt hij een hand van Edina in zijn handen en bekijkt haar af en toe met een vleierig-ontwapenende glimlach)* De uitbreiding van het gezin is uiteraard goed voorbereid. Wij hebben een lange en voor meer dan zeven personen geschikte tafel en in een van de bovenkamers staan de nog ontbrekende stoelen. Voor de kinderen is er hierboven ook een slaapkamer met drie eenpersoonsbedden. Later krijgen ze elk een aparte kamer. Alena en Andor zorgen nu voor spijs en drank en na de avondmaaltijd kunnen de kinderen van een eerste Brusselse nacht genieten.

EDINA: *(met een vreemd accent)* Ik zal de kinderen in bed stoppen. En in de keuken wil ik nu graag meehelpen.

ANDRAS: Vanaf morgen is de keuken jouw werkterrein. Nu ben je er nog niet nodig. De lange treinreis heeft je vermoeid en je moet je in alle rust voorbereiden op de vreugden van het bruidsbed.

EDINA: Maar …

ANDRAS: Wie heeft je het woord 'maar' geleerd?

EDINA: *(naar Evi kijkend, die hoofdknikkend bevestigt)* Evi.

ANDRAS: Evi. Dat ziet er een slimme en veelbelovende meid uit. We zullen haar en haar twee zussen hier een goede opvoeding geven. Een opvoeding die gebaseerd is op de Bijbel, *(de huisbijbel naar zich toetrekkend)* op het woord van God. Ik heb een mooie verzameling bijbels. Een Duitse Bibel, een Franse Bible, een Engelse Bible, een Russische Biblia en vier edities van de Hongaarse Biblia. *(met de vingers op de huisbijbel kloppend)* En deze stevige en op sterk papier gedrukte Nederlandse Bijbel. Onder het goedkeurend oog van God en van zijn aan het kruis gestorven zoon Jezus wordt hier elke avond uit voorgelezen. Soms doe ik het zelf, soms laat ik een van de kinderen voorlezen. En als het nodig is volgt er een interpreterende bespreking. En worden er vragen gesteld. Uit de antwoorden op mijn vragen blijkt of eenieder met aandacht naar het Woord van God heeft geluisterd. Wee degene die zich door de duivel heeft laten afleiden en door een slecht of ontwijkend antwoord bewijst dat er niet goed geluisterd werd. Als het nodig is *(en hij neemt nu de bamboestok in de hand)* wordt de door de Bijbel bevolen roede gehanteerd. Discipline en onbetwistbare gehoorzaamheid zijn onontbeerlijke hoekstenen in onze opvoeding. *(hij legt een hand op de rug van Edina)* En als dank voor goed gedrag kunnen jullie rekenen op mijn beschermende hand. Van dit huis heb ik een van de zondige buitenwereld afgegrendelde burcht gemaakt. Hebben jullie alles begrepen?

EVI: *(met een vreemd accent)* Nog niet alles.

ANDRAS: *(terwijl zijn hand op de rug van Edina wandelt)* Maar toch wel een beetje.

EVI: *(met een vreemd accent)* Ja. Beetje.

ILA: *(met een vreemd accent en wat schuchter)* Beetje.

EDINA: *(met een vreemd accent)* Beetje. Ja. Beetje.

ANDRAS: *(roepend, bijna brullend)* Alena. Komt dat eten er eindelijk?

(De vingers van András Próka trommelen in marstempo op de rug en de hals van Edina. Ze draait haar rug wat ongemakkelijk heen en weer en kijkt wezenloos naar haar kinderen. Die kijken even wezenloos terug. Misschien is er al wat twijfel of ze er wel goed aan deden om in Boedapest op de trein naar Brussel te stappen. Het wordt donker.)

Scène 3 : kippenbout in experimentele saus

(András Próka komt in de woonkamer op; hij heeft Julka met de linkerhand bij de nek en duwt haar voor zich uit. In de rechterhand heeft hij een geopend schoolrapport.)

ANDRAS: Een schoolrapport waarin met rood het woord slordig is onderstreept.

JULKA: Beetje.

ANDRAS: Beetje wat?

JULKA: Beetje slordig.

ANDRAS: Beetje veel. En dat wordt niet geduld. Dat wordt bestraft. *(de bamboestok van de tafel nemend)* Met de stok.

JULKA: Weet ik.

ANDRAS: Tot nu toe was jij de braafste van alle hier onder mijn hoede wonende meisjes. Alleen een paar tikken op de vingers en een paar halve oorvijgen heb je al gehad. *(met het rapport zwaaiend)* Maar dit is ernstig genoeg om naar een lagere regio af te zakken. Wat moet er gebeuren?

JULKA: Weet ik niet.

ANDRAS: *(harder op haar nek duwend)* Heeft niemand het gezegd?

JULKA: *(schichtig kijkend – twijfelend of ze er wel goed aan doet een naam te noemen)* Andor.

ANDRAS: Heeft Andor het gezegd? Ja. Hij heeft het al veel eerder meegemaakt. En alle anderen ook. De ene al wat vroeger dan de andere en de ene al wat meer dan de andere. Je bent de laatste. En heeft alleen Andor iets gezegd?

JULKA: Evi ook. En Alena.

ANDRAS: En wat hebben ze gezegd?

JULKA: *(met benepen stem)* Op de blote billen.

ANDRAS: *(haar nek en hoofd af en toe naar beneden duwend)* Juist. En dat zal meer dan een beetje pijn doen. Maar Jezus heeft ons getoond hoe lijden loutert. De lange en dikke spijkers in zijn handen en voeten zijn verschrikkelijk geweest; zijn lichaam heeft toen gekreund, heeft onhoorbaar gejankt, heeft hart en nieren met pijlen doorboord. Zijn leed en pijn waren veel erger dan wat jij ooit op je billen zal voelen. En er is nog meer troost. Met de strafroede wordt aan jouw welzijn gebouwd. Elke slag van de strafstok zal niet alleen met vaderlijke liefde worden gegeven, maar zal ook met nog meer vaderlijke liefde worden vergoed. *(haar bij de kin grijpend, haar dwingend hem te bekijken)* Wat heeft de apostel Paulus gezegd? Noem God uw Vader, zelfs als Hij u slaat, heeft deze apostel gezegd en geschreven. Goede vaders moeten slaan waar slaan nodig is. Is dat duidelijk?

(Julka knikt.)

Zeg het.

Als u het hele stuk wilt lezen dan kunt u via www.toneelfonds.be de tekst bestellen en toevoegen aan uw zichtzending.

Voor advies of vragen helpen wij u graag.

bestellen@toneelfonds.be

03 3664400

TONEEL FONDS VANSSENS

Voor de juiste keuze